VENDAL RETARD A JEHO INJEKČNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

Jiří Frýbert a Markéta Ackrmannová (Ulice – Agentura sociální práce, o.s.)[1]

Proč psát o Vendalu

Terénní program naší organizace Ulice – Agentura sociální práce, o.s. byl tradicí, způsobem práce a zejména samotnými klienty profilován na téměř výlučně heroinovou populaci. To ale v posledních 3 letech přestávalo pomalu platit, nyní můžeme změnu trendu považovat již za završenou. Uživatelé opiátů a opioidů v našem terénním programu tvoří v současnosti jen 23%. Na konci roku 2010 si klienti začali stěžovat, že heroin v Plzni lze jen těžko sehnat a druhou výtkou bylo, že je velmi nekvalitní. Někteří heroinoví klienti proto přešli raději na pervitin, jiní heroin nahradili jinými opioidy. Převážně se jedná o lék Vendal retard, kde je účinnou látkou morfin. Od konce roku 2010 klienti z heroinu na Vendal postupně přecházeli, rok 2012 už byl jednoznačný v tom, jak Vendal nahradil heroin. V roce 2012 jsme měli zhruba 50 klientů, u nichž byla již více než rok základní drogou lék Vendal retard. K tomu dalších25 klientů, kteří jako základní drogu uváděli Subutex či heroin, a kteří v případě nedostatku těchto látek, šáhli po Vendalu.[2]

Není to ale již jen záležitost Plzně. Podle sdělení Kamila Podzimka z Preventu, se s tímto přípravkem setkávají od letních měsíců 2012 i při terénní práci v Českých Budějovicích. Uživatelé opiátů tam užívají jak Subutex, tak i Vendal. Jedná se cca o 40 uživatelů. V poslední době u nich s Vendalem experimentují i uživatelé pervitinu. Jeho slova potvrzuje i Jan Šnokhous z budějovického káčka.

Vendal retard je distribuován ve formě tablet, které klienti získávají na černém trhu. Cena za jednu 200 mg tabletu se postupem času vyšplhala na částku 500 Kč. Informace od klientů od počátku hovořily o jednom až dvou lidech, umírajících na rakovinu, kteří tímto lékem tlumí své bolesti. Tito však disponují takovým množstvím léku, že jsou s ním schopni saturovat plzeňský černý trh s Vendalem. Přitom lék je možné získat pouze na lékařský předpis s modrým pruhem. V květnu letošního roku však začal v Plzni soud s mužem, jež je obviněný z prodeje a s lékařkou, která mu tyto léky předepisovala. Na situaci na černém trhu to však žádný vliv nemělo. O zmiňovaném soudním případu více zde: http://plzen.idnes.cz/clanek.aspx?c=A130509_163206_plzen-zpravy_pp

---

[1] Za konzultaci děkujeme MUDr. Luboši Janů, Ph.D. a MUDr. Václavu Stehlíkovi

[2] Ještě pár slov k proměně respektive zeštíhlení opiátové scény v Plzni – ne všechno má na svědomí jen trh s heroinem a jeho nedostupnost. V předchozích letech byl v Plzni heroin doménou především romské populace. Za poslední dva roky se to ale postupně změnilo. Zdá se, že se něco změnilo i uvnitř romské komunity. Mladí Romové, se kterými probíhá prvokontakt, užívají většinou pervitin. V domnění, že pervitin neškodí, protože nejsou fyzické abstinenční příznaky jako u heroinu (tak jak to vídali ve svém okolí). Vliv má i to, že opiátoví romští klienti se nechtějí léčit institucionálně, ale sami se z toho chtějí dostat přes pervitin. A pak je dost našich opiátových klientů, kteří na nějaký čas přestali, a když znovu začali, tak už „jen“ s pervitinem, protože to nevnímají jako takový problém. Stejně tak téměř všichni naši opiátoví klienti, co se dostali do vězení, tak po návratu začali brát pervitin, protože už nechtějí mít problémy (*„Herák mě dostal do vězení, takže ten už brát nechci.“*). A dále je potřeba brát v úvahu i existenci Substitučního centra, které tady poslední tři roky funguje a stahuje k sobě klienty, kteří dříve vyhledávali nás.

Klienti si Vendal aplikují převážně injekčně, což s sebou nese značná rizika. Z ohmataných tablet jim jde do žil množství bakterií, z čehož plyne nebezpečí endokarditidy. Tableta samozřejmě obsahuje i další látky, takže je zde důležité dbát na filtrování. O těchto nebezpečích důkladně informuje Dekontaminace č. 3 z roku 2011. Kromě samotné účinné látky obsahuje tableta Vendalu dalších 12 pomocných látek, které mají funkci plniv, kluzných látek, pojiv stmelující jednotlivé části, jsou zde emulgátory starající se o stabilitu, celé je to pak překryté barvivem a lakem. Žaludek si s tím poradí, pro cévní systém to ale vhodné není.

Jak to vypadá

Vendal retard se vyrábí ve formě tablet s prodlouženým uvolňováním a to v několika velikostech. Jedná se o kulaté tablety bikonvexní tvaru (vypuklé na obou plochách) potažené barvivem. My se nejčastěji setkáváme s balením, kdy jedna tableta obsahuje 200 mg účinné látky morphini hydrochloridum trihydricum. V platíčku je deset tablet. Krabička pak obsahuje buď jedno nebo tři platíčka. S ohledem na vzhled tablety, se již někteří klienti na černém trhu setkali s tím, že jim byl nabízen Ibalgin a prodejcem byl vydáván za tabletu Vendalu.

-10 mg: Bílé kulaté bikonvexní potahované tablety (průměr 7 mm).
-30 mg: Zelenomodré kulaté bikonvexní potahované tablety (průměr 7 mm).
-60 mg: Žluté kulaté bikonvexní potahované tablety (průměr 9 mm).
-100 mg: Žlutooranžové kulaté bikonvexní potahované tablety (průměr 18 mm).
-200 mg: Červené kulaté bikonvexní potahované tablety (průměr 12 mm).

Jak to působí

Jak už bylo řečeno, Vendal retard patří mezi léky, kde účinnou látkou je morfin. Před pár lety se u nás z této skupiny léků vyskytovalo více přípravků, v současnosti Státní ústav pro kontrolu léčiv registruje ve formě tablet jen dva preparáty tohoto druhu a to Vendal retard a Sevredol.

Morfin je alkaloid obsažený v opiu. Po užití působí především v centrální nervové soustavě (mozek a mícha), kde působí na opioidní receptory (především na receptorech mí a kappa). Způsobuje celkový útlum, přes tlumení bolesti, psychický útlum, až po útlum dýchání, pohybu střev či stažení hladkého svalstva.

Vendal retard patří mezi analgetika, což jsou přípravky, které by měli ulevit od bolesti. V terénu se setkáváme i s dalšími analgetiky ve formě tablet, které klienti užívají injekčně, jedná se například o Korylan, Mabron, Tramal a především Subutex. Dlouhodobé užívání opioidních analgetik vede k fyzické závislosti a jejich vysazení je pak provázeno abstinenčními příznaky. Hlavním účinkem analgetik je útlum centrální nervové soustavy, což vede k celkovému útlumu.

Vendal retard se předepisuje lidem, kteří trpí těžkými bolestmi (například nádorová onemocnění nebo pooperační stavy) a podle příbalového letáku by se měl užívat ve dvanáctihodinových intervalech. Pokud se lék užívá tak jak má, to znamená, že se celý najednou spolkne a zapije, dochází ke kontrolovanému uvolňování účinné látky. Tím, že ho ale klienti rozdělají ve steri cupu, tím poškodí prodloužený účinek a dochází tak k rychlejšímu působení morfinu. Mimochodem, právě klienti užívající Vendal, mají o steri cup největší zájem, rozdělává se jim to v něm lépe než na lžíci.

Dlouhodobé užívání Vendalu způsobuje fyzickou závislost. Vendal by neměli užívat těhotné ženy, protože morfin prochází placentou a tím pádem se dítě rodí závislé a po porodu u něj nastávají abstinenční příznaky. Stejně tak se morfin vylučuje do mateřského mléka, takže ženy uživatelky by neměly dítě kojit.

Předávkování

Léky s centrálně tlumivým účinkem, zesilují účinky Vendalu a násobí se tak tlumivý efekt morfinu. Jde například o léky na snížení úzkosti, léky na spaní, různé uklidňující prostředky, léky na bolest. Stejně tak alkohol může zvyšovat účinky Vendalu. Uživatelé Vendalu by se tedy měli vyvarovat těchto kombinací. Vendal například s Neurolem, Diazepamem či Rivotrilem může vést v důsledku utlumeného dýchání až k úmrtí.

Známkou předávkování jsou zúžené zorničky, útlum dechu, pokles tlaku, zvýšená tepová frekvence, závratě, pokles tělesné teploty, poruchy krevního oběhu. Může dojít i k upadnutí do komatu či zástavě dechu. V takových případech je nutné volat záchranku a do jejího příjezdu se snažit o zajištění dýchacích cest předávkovaného. Lékař pak může podat jako protijed naloxon.

Kvůli předávkování se nedoporučuje kombinace jednotlivých opioidních agonistů, neboť jejich účinek se sčítá, mají stejný mechanismus účinku. Stejně tak se ale nedoporučuje kombinace s opioidními antagonisty. Při kombinaci například Vendalu a Suboxone (který obsahuje antagonistu Naloxon)dojde ke snížení efektu opiátu, protože antagonista obsadí opiátové receptory a opiát se nemá kam navázat. Při kombinaci s antagonistou se efekt opiátu sníží. Klient může mít pocit, že to nefunguje tak, jak by mělo a přidá k tomu další dávku. Až ale pomine efekt antagonisty, může dojít k předávkování, protože opiát má delší poločas rozpadu a pak začne působit vše, co se tam nastřádalo, najednou.

Zkušenosti klientů

Klienti, kteří si Vendal aplikují injekčně, pociťují jeho účinky okamžitě po aplikaci. Nájezd popisují většinou jako jehličky po celém těle (případně jako mravenčení), tlak do hlavy a velké teplo. Většině klientů je tento stav příjemný. *„Nájezd je okamžitě, hrozný jehličky po celým těle, jako by vás píchalo tisíc jehel současně a takový tlak…to se mi líbilo, vlastně jsem to bral hlavně proto.“* Dál se ale podle klientů s tělem nic neděje, nepřichází euforické stavy, jen odezní abstinenční syndrom. *„Nejsi sjetej, nejsi omámenej, nemotáš se, jen to vezme bolest.“* Jedna klientka například uvedla, že z tohoto důvodu si k tomu ještě dává plato Rivotrilů, aby měla alespoň nějaký „mimo stav.“

Co se týká délky účinku, je těžké dělat závěry, když každý má jinou míru tolerance a navíc to kombinuje s jinými preparáty atd. Ale klienti se shodovali, že Vendal vydrží účinkovat 2x déle než heroin, většinou uváděli čas působení 5 - 7 hodin. Na druhou stranu dodávali, že Subutex vydrží mnohem déle než Vendal. I tak ale jeden z klientů dává přednost Vendalu před Subutexem, protože: *„Účinek u Vendalu je hodně podobný jako u heroinu, se Subutexem se to nedá srovnat, ten nic nedělá, akorát nejsou absťáky.“* Líbila se nám sebereflexe jednoho z klientů k tomuto tématu: *„Subutex vydrží dýl, ale ono je to těžké posuzovat, protože člověk si už dá dřív, než by musel. Buď to chutná, nebo se bojí absťáku.“*

Pokud měli klienti srovnat Vendal s jinými opiáty a opioidy, kvitovali u něj, že vědí, co si dávají. Znají kvalitu i sílu. Také jim vyhovuje, že oproti heroinu do toho investují každý den mnohem méně peněz,

Vendal je pro ně finančně výhodnější. *„Když jsem bral herák, potřeboval jsme si dávat tak 5-6x denně za 2-3000, dával jsem si po 3-4 hodinách. U Vendalu mi stačila celá tableta na den, dával jsem si 2x denně po půlce a vyšlo mě to na 500.“* Na druhou stranu se shodovali v tom, že na Vendalu jsou horší a delší absťáky než na heroinu. Což může být dáno tím, jak nekvalitní je pouliční heroin a že klienti vlastně nemají mít moc z čeho absťáky po zdejším heroinu. I přes zmíněná pozitiva z pohledu klientů, glosoval situaci jeden z dotázaných, který je již v substituční léčbě, následovně: *„Ale heroin je stejně nejlepší. Když jsem na metadonu, tak na Vendal chuť nemám, ale na herák jo.“*

S ohledem na rozdělání a přípravu tablety, zmiňovali klienti především fakt, že Vendal se musí vařit s vodou, aby změkl, a následně se musí rozmačkat či vymačkat. Oproti tomu Subutex se dá normálně rozdrtit a vařit se nemusí. Někteří klienti si při rozhovorech uvědomují nebezpečí injekční aplikace tablet a tak se tomu snaží předcházet dle svého. Někdo z Vendalu před rozděláním seškrabuje barvu, někdo prášek omývá vodou, jeden klient ho nejdříve otírá konzelínou. Když se tableta po zahřátí rozmačká (pístem od stříkačky), tak se podle klientů oddělí morfin od zbytku hmoty a ten se přes filtr natáhne do stříkačky. Někteří klienti jsou přesvědčeni, že jim v této fázi přípravy teče z dané hmoty čistý morfin. Po dokončení přípravy k aplikaci, zůstane na steri cupu oranžovo růžová hmota. *„Když si z tý hmoty druhý den uděláš výplach, tak to taky ještě vezme krize.“* Fenomén výplachů se stejně jako u jiných drog nevyhýbá ani Vendalu. *„Ze začátku mi stačil i výplach cca 10 čárek a vydržel jsem půl dne.“ „Někdy se prodává v jehlách už udělaný výplach, ale po tom je blbě.“*

Podle klientů při nadměrné dávce přichází silné bolesti hlavy, migrény a otoky v obličeji.

Závěrem

Dá se předpokládat, že v brzké době se s tímto preparátem budou setkávat i pracovníci jiných programů v dalších částech republiky. Chtěli jsme tímto textem přispět k informovanosti ostatních kolegů a k tomu, aby se na nově vzniklou situaci mohli alespoň částečně připravit.

I takové výsledky přináší válka proti drogám. Vytlačí se z trhu jedna, okamžitě a zákonitě ji nahradí jiná. Nebo několik jiných. V posledních měsících nám roste počet klientů, kteří si injekčně aplikovali roztok z vyvařených fentanylových náplastí, jež kupují na černém trhu. Tak o tom třeba zase příště.

Použitá literatura

http://www.sukl.cz/modules/medication/detail.php?code=0164740&tab=texts

http://www.sukl.cz/modules/medication/search.php?data[atc_group]=N02AA01&data[with_adv]=0

http://farmaceutika.info/vendal-retard-200-mg

http://cs.wikipedia.org/wiki/Morfin

http://cs.wikipedia.org/wiki/Analgetikum

http://www.drogy-info.cz/index.php/info/legalni_drogy/leky/leky_podrobne

http://edekontaminace.cz/downloads/1320915723_dekontaminaceiii_2011_nahled.pdf

http://www.wikiskripta.eu/index.php/Abuzus_opioid%C5%AF

http://www.wikiskripta.eu/index.php/Opioidy_%28pediatrie%29

http://edekontaminace.cz/clanek/1/160/klepani-na-pekelnou-branu-aneb-diak-rivac-neurol-ve-vasich-oblibenych-kombinacich-.html